

The Miraculous Existence of the Jews in the Desert

Ki Tavo at the end

וְאוֹלַךְ אֶתְכֶם אַרְבָּעִים שָׁנָה בַּמִּדְבָּר לֹא־בָלוּ שְׁלֹמֹתֵיכֶם מֵעַלְיֹכֶם וְנַעֲלֹךְ לֹא־בִלְתָּה מֵעַל רַגְלֶךָ:

I led you through the wilderness forty years; the clothes on your back did not wear out, nor did the sandals on your feet;

לֶחֶם לֹא אָכַלְתֶּם וַיַּיִן וְשֵׁכָר לֹא שְׁתִּיתֶם לְמַעַן יִדְעוּ כִּי אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם:

you had no bread to eat and no wine or other intoxicant to drink—that you might know that I the LORD am your God.

Netziv

הרי ההשגחה עליכם אפי' בהסתר פנים. שהרי לא נברא שלמות ונעלים כמו המן והבאר בדרך נס. אלא בהשגחה נסתרת לא בלו השלמות והנעלים. כך תבינו ותשכילו כי גם בעת עומק הצרות תהיה ההשגחה חזקה עליכם. ויודע הקב"ה חוסי בו. גם בשעת רעה זו. וא"כ אינו כ"כ רע

Providence was with you even when it didn't seem so (lit. G-d hid His face). For garments and shoes were not created like the maneh or the well in a miraculous way but in a hidden providence your garments and shoes didn't wither. So too should you understand that even in the depths of sorrow providence will strongly be with you. G-d knows who trust in him even in this bad time, so it isn't so bad...

שמלתך וגו' – גם זה היה כדי להודיענו שאפשר להיות במלבושי כבוד גם בתוקף הגלות

Even in the long galut we can still have clothes of glory...

Midrash Rabbah 7, 11

אָמַר

רַ

(א): וְרֵיחַ שְׁלֹמֹתֶיךָ כְּרֵיחַ לְבָנוֹן. וְכָל הַנְּשֻׁבָח הַזֶּה מִהֵיכָן, (שיר השירים ד, טו): מִמַּעַיִן גַּנִּים בְּאֵר מַיִם חַיִּים ב

Tanchuma, the clouds, the well

ואף

העמך

וְנַחְשִׁים וְעַקְרָבִים, וּמִשּׁוֹה לָהֶם אֶת הַהָרִים וְאֶת הָעֲמָקִים, וְשׁוֹרֵף אֶת הַקּוֹצִים וְאֶת הַסִּירוֹת וּמַעֲלָה עֲשׂוֹת

וּכְתִיב:

הַתִּינוּק הַזֶּה כָּל זְמַן שֶׁהוּא גֹדֵל, לְבוֹשׁוֹ וְשִׁמְלָתוֹ גֹּדְלִין עִמּוֹ. הַבָּאֵר בְּזְכוּת מַרְיָם, שֶׁאָמְרָה שִׁירָה עַל הַיָּם שֶׁ

וְהַ

בָּאִין וְעוֹמְדִין עַל גַּבָּהּ וְאוֹמְרִים: עָלַי בָּאֵר עֲנֵנוּ לָהּ (שם כא, יז), וְהָיָה עוֹלָה. וְאַחֲרֵי כֵן הִבַּאתִי לָהֶם שְׁלֹשִׁים

There were seven clouds: one from above, one from below, one from each of the four directions, and one going before them.

Ibn Ezra, a naturalistic explanation

(ד. שמלתך – יש אומרים: דרך אות)

[ואחרים אמרו: שהוציאו מלבושים רבים ממצרים, [מה שהספיק להן ונשאר

ויתכן: שאין בתולדת המן להוליד זיע

לא בצקה – מגזרת: ויאפו את הבצק (שמות י"ב:ל"ט), כי מנהג רגל האורח שהולך דרך רב – תתנפה

ויתכן: שנתן להם כח, או הוליכם לאט

Ramban objected to this comment!

Hoil Moshe, 19th cent. Italy

..לא בלו שלמתיכם – הלכתם הדרך לאט לאט באופן שמחמתה לא בלו

Shadal, more rationalism

לא חסרת חליפות שמלות עד שתבלה שמלתך על בשרך מבלי להחליפה, וכן רגלך לא בצקה מבלי מנעלים, כי ה' זימן לך כל צרכך (קליריקוס). לפי זה תבת מעליך מדוייקת, כי לא היה שלא בלו השמלות דרך נס, אבל לא בלו בהיותן על בשרם, עד שיצטרכו ללבוש בלואים, והנה מעליך פירושו בהיותן עליך, כמו עורי שחר מעלי {איוב ל': ל'}. בעודו עלי

A proof from Nechemia

והנה הענין מפורש בנחמיה (ט':כ"א) וארבעים שנה כלכלתם במדבר לא חסרו שלמותיהם לא בלו ורגליהם לא בצקו, לא אמר שהיה בזה נס, אלא שלא חסרו דבר כי ה' סִפֵּק צרכיהם

You did not eat bread, and wine and strong drink you did not drink. No bread?? Ramban.

ואין טעמו שלא אכלו לחם כלל, כמו: לחם לא אכלתי ומים לא שתיתי (דברים ט':ט'), כי בקצת העתים היה לישראל במדבר לחם, כמו שכתוב: אכל בכסף תשבירני ואכלתי ומים בכסף תתן לי ושתיתי כאשר עשו לי בני עשו היושבים בשעיר והמואבים היושבים בער (דברים ב':כ"ח-כ"ט). ורבותינו הזכירו (בבלי יומא ע"ה) דברים שתגרי אומות העולם מביאים להם במדבר

Maneh miracles, Yoma 75a

במדבר י"א:ח' { או זכו במדוכה א"ר יהודה אמר רב ואיתימא ר' חמא בר' חנינא מלמד שירד להם לישראל עם המן }
תכשיטי נשים דבר שנידוך במדוכה { במדבר י"א:ח' } ובשלו בפרור א"ר חמא מלמד שירד להם לישראל עם המן ציקי
קדירה.

במדבר י"א:ח' { והיה טעמו כטעם לשד השמן א"ר אבהו מה שד זה תינוק טועם בה כמה טעמים אף המן כל זמן }
שישראל אוכלין אותו מוצאין בו כמה טעמים א"ד לשד ממש מה שד זה מתהפך לכמה גוונין אף המן מתהפך לכמה
טעמים.

במדבר י"א:ח' { והיה טעמו כטעם לשד השמן א"ר אבהו מה שד זה תינוק טועם בה כמה טעמים אף המן כל זמן }

Additional sources

Ramban

ומן העת ההיא היו האדומים והמואבים מקדימים אותם בלחם ובמים, והיו גדולי ישראל קונים מהם ואוכלים לתענוג לא לצורך ולא לשבעה

Talmud Yoma 75b

.אבירים לחם שנבלע במאתים וארבעים ושמונה אברים

אלא מה אני מקיים {דברים כ"ג:י"ד} ויתד תהיה לך על אזניך (ויצאת שמה חוץ) דברים שתגרי אומות העולם מוכרין אותן להם.

ר"א בן פרטא אומר אף דברים שתגרי אומות העולם מוכרין להן מן מפניגן אלא מה אני מקיים ויתד תהיה לך על אזניך לאחר שסרחו

Parashat Ekev 8, 4

שְׂמֹלְתְךָ לֹא בִלְתָה מִעֲלֶיךָ וְרַגְלֶךָ לֹא בִצְקָה זֶה אַרְבָּעִים שָׁנָה:

Your clothing didn't grow old on you, neither did your foot swell, these forty years.

Rashi שְׂמֹלְתְךָ לֹא בִלְתָה – ענני כבוד היו כופתין בכסותן ומגחצין אותן כמין כלים מגוחצין. ואף קטניהם כמות שהם גדילים היה גדל לבושהם.
עמם, כלבוש הזה של חומט שגדל עמו.

לֹא בִצְקָה – לא נפחה כבצק כדרך הולכי יחף שרגליהם נפוחות.

THY RAIMENT DID NOT WEAR OUT – the clouds of Divine Glory used to rub the dirt off their clothes and bleach them so that they looked like new white articles, and also, their children, as they grew, their clothes grew with them, just like the clothes (shell) of a snail which grows with it (cf. Shir HaShirim Rabbah 4:11; Yalkut Shimoni on Torah 850).

This means: [AND THY FOOT] DID NOT SWELL like dough (בצק), as is usual with those who walk barefoot – that their feet become swollen.

Lekach Tov, your feet were not swollen

מלמד שהיו נישאים על גבי עננים

Why?

Rav Yosef Bechor Shor

וּכְלֵא זֶה הִרְאָה לְךָ שֶׁלֹּא תִתֵּן לֵב לְאוֹכֵל, בַּ וְלֹא לְכֹסוֹת, אֲלֵא לְלַמֵּד וּלְשִׁמּוֹר מִצְוֹת, כִּי הֵכֵל יִסְפִּיק לְךָ בְּלֹא עֵמֶל, אִם תִּגְמּוֹל בַּתּוֹרָה וּבְמִצְוֹת.

Mechilta 16

דָּבַר יוֹם בְּיוֹמוֹ, ר' יְהוֹשֻׁעַ אָמַר כְּדֵי שִׁילְקוּט אָדָם מֵהַיּוֹם לְמַחַר כְּעֵין מֵעֶרֶב שֶׁבֶת לְעֶרֶב שֶׁבֶת. ר' אֲלֵעֶזֶר הַמּוֹדְעִי אָמַר כְּדֵי שֶׁלֹּא יִלְקֹט אָדָם מֵהַיּוֹם לְמַחַר כְּעֵין מֵעֶרֶב שֶׁבֶת לְעֶרֶב שֶׁבֶת שְׁנֵי דָּבָר יוֹם בְּיוֹמוֹ מִי שֶׁבֵּרָא יוֹם בְּרָא פְּרִנְסָתוֹ מִכֵּאֵן הִיָּה ר' אֲלֵעֶזֶר הַמּוֹדְעִי אָמַר כֹּל מִי שִׁישׁ לוֹ מֵהַ יְאוֹכֵל הַיּוֹם וְאָמַר מֵהַ אוֹכֵל לְמַחַר הִרִי זֶה מִחֹסֶר אִמְנָה שֶׁנֶּאֱמַר לְמַעַן אֲנִסְנוּ הֵילֶךְ בַּתּוֹרָתִי אִם לֹא ר' יְהוֹשֻׁעַ אָמַר שְׁנֵה אָדָם שְׁתֵּי הֵלְכוֹת בְּשַׁחֲרִית וּשְׁתֵּי בְעֶרְבִית וְעוֹסֵק בְּמִלְאֲכָתוֹ כֹּל הַיּוֹם מֵעֲלִין עֲלָיו כְּאִלּוֹ קִיִּים כֹּל הַתּוֹרָה כּוֹלָה מִכֵּאֵן הִיָּה ר' שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחָאִי אָמַר לֹא נִתְּנָה תּוֹרָה לְדְרוֹשׁ אֲלֵא לְאוֹכְלֵי הַמֶּן הֵא כִּיֻּצַּד הִיָּה יוֹשֵׁב וְדוֹרֵשׁ וְלֹא הִיָּה יוֹדֵעַ מֵהֵיכָן אוֹכֵל וּשְׁוֹתָהּ וּמֵהֵיכָן הִיָּה לּוֹבֵשׁ וּמִתְכַסֶּה הֵא לֹא נִתְּנָה תּוֹרָה לְדְרוֹשׁ אֲלֵא לְאוֹכְלֵי הַמֶּן וּשְׁנֵיִים לָהֶם אוֹכְלֵי תְרוּמָה.

Hizkuni

מה אם במדבר כלכל אותך ביישוב לא כל שכן.

If he provided in the desert, in the habitation, certainly!

Malbim

ומה שנתן לכם את המן היה להכניע את החומר ולהגביר הענין הרוחני, וזה עצמו היה הטעם שהוליך אתכם במדבר וכמ"ש חז"ל שלא נתנה תורה אלא לאוכלי מן ואמרו שלכן עכבם במדבר שאם היו נכנסים תיכף לארץ היה כ"א עוסק בכרמו ושדהו לכן עכבם עד שהיתה התורה שמורה בלבם, הרי הקדים ליסר את גופכם ביסורים להכניעו קודם שתכנסו אל הארץ שלא ניתנה להם אלא ע"י יסורים, ועז"א

To increase the spirit over the body, until the torah was guarded in their heart, and to afflict them before coming to Israel which is acquired by suffering.

Today, Kli Yakar based on Brachot 6a

אָמַר רַבָּא: הָאֵי דְּוַחְקָא דְּהוּי בְּפִלְהָ, מִנֵּייהוּ הָוֵי; הָנִי בְּרַפֵּי דְּשִׁלְהֵי, מִנֵּייהוּ; הָנִי מְאֵנֵי דְּרַבָּנָן דְּבָלוּ, מִחֻוּפְיָא דִּידְהוּ; הָנִי כְּרַעֵי דְּמַנְקָפֵן, מִנֵּייהוּ.

Rava said:

The crowding at the *kalla*, the gatherings for Torah study during Elul and Adar, **is from** the demons;

those knees that are fatigued even though one did not exert himself **is from** the demons;

those clothes of the Sages that wear out, despite the fact that they do not engage in physical labor, (kli yakar: even though they should be like the Jews in the desert) **is from friction** with the demons;